

Katsaus

Jari Lyytimäki^a

Suomen maaseutuisuudet mediassa: ympäristöoikeudenmukaisuuden näkökulma

Johdanto

Maaseudun alisteiseen asemaan on kiinnitetty paljon huomiota sekä kotimaisessa että kansainvälisessä tutkimuksessa. Maaseutuja eri muodoissaan on tarkasteltu kehittämisen tarpeessa olevina alueina, vajaakäytettyinä resurssivarantoina, urbaania keskusta palvelevina periferioina, paikalleen jämähtäneinä ja sivistymättöminä syrjäseutuina, villinä luontona sekä perinteisyyttä ilmentävinä ja uudistamista kaipaavina toimintaympäristöinä (esim. Tani 1995; Karvonen 2000; Alasuutari 2011; Lowery ym. 2020; Hyryläinen & Schmidt-Thomé 2021).

Viimeaikaisessa tutkimuksessa, yhteiskunnallisessa keskustelussa ja politiikassa maaseudun alisteista asemaa on lähestytty myös ympäristöoikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Esimerkiksi ruokajärjestelmää koskevassa tutkimuksessa nousee esiin maatalouden ja laajemmin maaseudun asema reilussa ruokamurroksessa (Kaljonen ym. 2022). Yhteiskunnallinen keskustelu metsäbiotaloudesta korostaa kysymyksiä maaseudun luonnonvarojen käytön hyötyjen ja haittojen reilusta jakautumisesta (Säynäjäkangas & Kellokumpu 2020). Ympäristöoikeudenmukaisuuden poliittista relevanssia osoittaa se, että se on tunnistettu yhdeksi Suomen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman 2021–2027 strategiseksi kiintopisteeksi (Kattilakoski ym. 2021).

Oikeudenmukaisuuden käsite sekä reiluuden ja erityisesti epäreiluuden kokemukset vaikuttavat nousseen näkyville myös maaseutuun liittyvässä ympäristöuutisoinnissa. Maan omistusoikeuteen puuttuva luonnonsuojelu, metsien käyttöä rajoittava ilmasto- ja vesistöpolitiikka, vihreällä siirtymällä oikeutettu malminetsintä tai tuulivoiman rakentaminen sekä vaatimukset turpeenoston lopettamisesta ilmasto- ja vesistöhaittojen hillitsemiseksi on helppoa nähdä maaseudun paikalliset näkemykset sivuuttavana vallankäyttönä (Lempinen 2017; Lyytimäki 2018). Uutisointi ja kiistely näistä aiheista on ollut ajoittain vilkasta ja repivääkin.

Kokonaiskuva maaseudun ympäristöhaasteisiin liittyvästä julkisesta puheesta on utuinen. Tähän on kaksi pääsyötä. Lukuisat tapaustutkimukset ovat pureutuneet paikallisten kiistojen

^a Yhteiskunnan muutos -yksikkö, Suomen ympäristökeskus, jari.lyytimaki@syke.fi

ominaispiirteisiin, mutta yksittäistapauksista on vaikea piirtää ehjää yleiskuvaa. Toisaalta myös viestintäteknologioiden nopeat muutokset ja keskustelujen lisääntyvä pirstaloituminen vaikeuttavat kokonaiskuvan hahmottamista (Hyyryläinen & Ryyänen 2018). Emme tiedä riittävän hyvin, millaisia maaseudun piirteitä mahdollisesti korostetaan tai jätetään piiloon ympäristöuutisoinnissa.

Katsauksen tausta ja toteutus: maaseutuisuuden mediatutkimus ja ympäristöoikeudenmukaisuus

Tämän katsauksen tarkoituksena on luoda jatkotutkimusta suuntaava kokonaiskuva kotimaisesta tutkimuksesta, jossa on tarkasteltu maaseutuihin ja ympäristöoikeudenmukaisuuteen liittyvää uutisointia ja muuta journalistista mediasisältöä. Käytännön tavoitteena on tukea maaseutukehittämistä sekä alue- ja ympäristöpolitiikan suunnittelua ja toteutusta. Ympäristöoikeudenmukaisuus ymmärretään käsitteenä, johon liittyvät oikeudelliset ja muut yhteiskunnalliset luonnonvarojen käyttöön liittyvät menettelytavat, erilaisten ja eri aikajännteillä ilmenevien ympäristöhyötyjen ja -haittojen jakautuminen sekä kaikkien toimijaryhmien mahdollisuudet saada äänensä aidosti kuulluksi ympäristökysymyksiä käsiteltäessä (Blue ym. 2021; Kaljonen ym. 2022; Kivimaa ym. 2023). Ympäristöoikeudenmukaisuus ymmärretään tässä pitkäjänteiseksi pyrkimykseksi yhteiskunnan ekologisen perustan turvaamiseen ja haittojen ennaltaehkäisyyn niin sanotun vahvan kestävyuden ideaalin mukaisesti (Neumayer 2003).

Maaseutuja tarkastellaan nimenomaan monikossa, korostaen erilaisia maaseutuisuuden (*rurality*) sosio-kulttuurisia, ekologisia ja taloudellisia ilmenemismuotoja. Liikkeelle lähdetään maaseudusta paikkasidonnaisena, mutta dynaamisena ja toiminnallisena ilmiönä siten kuin se on ymmärretty kotimaisessa kaupunki-maaseutu-alueuokittelussa (Saastamoinen ym. 2022). Maaseutuisuus ymmärretään tässä kattokäsitteeksi, joka sisältää maaseutumaisen alueiden luonnonvarat ja niiden käyttömuodot (erityisesti kaivostoiminta, turpeenotto, tuuli-, aurinko- ja vesivoima, maa- ja metsätalous, matkailu, pysyvä ja vapaa-ajan asutus) sekä näihin liittyvät yksilölliset ja yhteisölliset kokemukset ja odotukset.

Katsaus perustuu pääosin epäsystemaattiseen ja valikoivaan kotimaisen tutkimuskirjallisuuden tarkasteluun. Mukana on sekä vertaisarvioituja tieteellisiä tutkimuksia että raportteja ja opinnäytteitä, jotka on poimittu Finna- ja Google Scholar -tietokannoista (hakutermeinä ”maaseutu”, ”uutisointi”, ”media”). Systemaattisesti on selattu läpi aihepiiriin liittyvien keskeisten kotimaisten tiedelehtien arkistot vuosilta 2010–2022 otsikkotasolla (Maaseudun Uusi Aika/Maaseutututkimus, Alue ja Ympäristö, Media & Viestintä). Aineistoa on täydennetty lumipallon menetelmällä eli oleellisiksi tunnistettujen tutkimusten lähdeluette-loista poimituilla viitteillä sekä tutkimuksiin kohdistuvilla viittauksilla. Lisäksi täydennyksiä on saatu asiantuntijavinkkeinä käsikirjoitusta kommentoineilta tutkijoilta. Aineistonkeruuta on jatkettu tutkimusresurssien rajoissa kylläntymispisteeseen saakka, eli niin kauan kuin uusia oleellisia tutkimuksia löytyy. Aineiston valikoinnissa painotettiin 2000-luvulle pureutuvia tutkimuksia. Joitakin tutkimuksia todennäköisesti puuttuu aineistosta, mutta katsaus antanee riittävällä tarkkuudella yleiskuvan aihepiirin tutkimuksesta.

Pääosa aineiston tutkimuksista perustui sanomalehtiaineistojen tarkasteluun, joskin tuoreimmissa tutkimuksissa ilmeni verkkouutisoinnin aineistojen lisääntynyt merkitys. Sosiaaliseen mediaan (esim. Twitter [nyk. X], Facebook) keskittyvät tutkimukset rajattiin tästä katsauksesta pois. Samoin kirjallisuudentutkimuksen ekokriittiset analyysit (esim. Sirviö 2015) ja muu ei-journalistinen aineisto kuten elokuvat ja mainonta rajattiin aineistosta pois (ks. Byckling 2005; Jumppanen & Suutari 2013; Lempinen 2013; 2017). Radio- ja televisiouutisointi oli aineistossa aliedustettuna.

Tässä katsauksessa keskityttiin tutkimuksissa esiin nostettuihin sisällöllisiin teemoihin, joten aineistoon valikoitui nimenomaan sisällön laadulliseen tai määrälliseen erittelyyn tukeutuvia analyysejä. Esimerkiksi mediasisältöjen mahdollisiin vaikutuksiin keskittyvät

vastaanottotutkimukset rajautuivat katsauksen ulkopuolelle. Pois rajautuivat myös lukuisat tutkimukset, joissa mediasisältöjä hyödynnetään haastatteluiden, kyselyiden tai muiden aineistojen tuki- tai tausta-aineistona.

Analyysi perustui laadulliseen tulkintaan, joka soveltuu sisäisesti heterogeenisen aineiston käsittelyyn (Alasuutari 2019). Analyysin aineistolähtöinen osuus pyrki kartoittamaan keskeiset maaseutuisuuteen liittyvät tutkimuksien tulokset ja teoriaohjautuva osuus tunnistamaan ympäristöoikeudenmukaisuuden näkökulmasta kiinnostavimman teeman. Katsauksen rajallisen tilan vuoksi keskustelussa keskitytään vain yhteen teemaan, mikä todennäköisesti jättää lukuisia muita sinänsä kiinnostavia teemoja jatkotutkimuksen haasteiksi. Seuraavassa esitetään tulokset siitä, millaisena maaseutuisuus näyttäytyy mediatutkimuksen valossa ja miten ympäristöteemat asemoituvat uutisoinnissa. Tämän jälkeen keskustellaan aineistosta kiinnostavana teemana esiin nousseesta syyllistymisen kysymyksestä.

Tulokset

Maaseutuisuudet mediatutkimuksessa

Alasuutari ja Alasuutari (2011) tarkastelivat 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen suomalaista maaseutukeskustelua sanoma- ja aikakauslehtiaineiston perusteella. Heidän mukaansa julkisuuden synnyttämät mielikuvat maaseudusta säilyivät ennallaan, vaikka muutokset maaseudulla jatkuivat nopeina. Maaseutuisuus näyttäytyi keskustelussa tilallisesta näkökulmasta kaupungin vastakohtana, maa- ja metsätalousalueena sekä maisemana. Ajallisesta näkökulmasta maaseutuisuus näyttäytyi epämodernina. Mediassa korostuivat kielteiset mielikuvat maaseudusta ja maalla asuvista kehityksestä jäljessä olevina, mutta toisaalta painottuivat myös myönteiset mielikuvat maalaisidyllistä erityisesti vapaa-ajan asutuksen näkökulmasta. Mökkeilykulttuuri on muissakin tutkimuksissa nostettu esiin julkiseen keskusteluun vahvasti vaikuttavana tekijänä (Vepsäläinen & Pitkänen 2010). Maaseutua myönteisesti luonnonläheisenä asuinpaikkana ja elämäntyylinä arvottava journalismi on myös eriytynyt omaksi lifestyle-journalismin lajityypikseen (Ikonen 2010). Mökkeily liittyy läheisesti laajempaan keskusteluun etätyöstä ja monipaikkaisuudesta, joka on noussut uutisoinnissa yhdeksi maaseudun kehittämisen teemaksi viime vuosikymmeninä ja erityisesti covid-19-pandemian myötä viime vuosina (Rantanen 2021).

Maaseutu-uutisoinnin kokonaismäärä vähentyi 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä (Alasuutari & Alasuutari 2011). Mediasisällöistä hahmottui viisi toisiinsa liittyvää teemaa: maaseutupoliittikka, tasa-arvoisuus, ympäristökysymykset, terveys ja hyvinvointi sekä taide ja kulttuuri. Maaseutupoliittisen puheen osuus pienentyi tarkastelujakson lopulla. Tasa-arvoisuus nousi esiin yli neljäsosassa tarkastelluista jutuista. Sitä käsiteltiin tyypillisesti maaseutumaisien ja kaupunkimaisten elinolosuhteiden erojen näkökulmasta esimerkiksi eroina palveluiden saatavuudessa. Ympäristönsuojelun teema näkyi hieman yli neljänneksessä jutuissa, usein maaseutupoliittikkaan kytkeytyneenä. Oikeudenmukaisuus- ja ympäristöteemat olivat siis kumpikin esillä, mutta suurelta osin erillisinä kokonaisuuksina.

Suurimpien sanomalehtien maaseutu-uutisointia vuosina 1994 ja 2015 vertailleet Leinamo ja Voutilainen (2017) toteavat EU-jäsenyyprosessin vahvan vaikutuksen 1990-luvun maaseutupuheeseen. Tämä näkyi vilkkaana ja säilyltään mahdollisuuksia painottavana uutisointina ennen jäsenyyttä. Vertailuvuonna 2015 uutisoinnin määrä oli vähentynyt ja kerronta muuttunut säilyltään personoidummaksi ja kaupunkinäkökulmia korostavammaksi esimerkiksi vapaa-aikaa painottaen. Säilyltään uutisointi oli vuonna 2015 useimmiten realistista tai pessimististä.

Vuoden 2002 sanomalehti-uutisointia tarkastellut Malmsten (2004) hahmottaa neljä erilaista median maaseutukäsitystä: menneisyyteen jämähtänyt, muuttoliikkeen näivettämä, nostalgisoivan ruusunpunainen sekä sankaritarinoita painottava mahdollisuuksien maaseutu.

Tuohiluoma (2023) löytää saman tyypisesti kolme vallitsevaa yleistasoista kehystä, joiden painoarvot vaihtelevat eri sanomalehtien ja ajanjaksojen välillä. Kehyksissä maaseutuisuutta lähestytään taantumisen, kehittämismahdollisuuksien ja vastakkainasettelujen kautta. Kiista nousee lukuisissa tutkimuksissa esiin kehykseksi, jonka kautta maaseutua tarkastellaan. Kiistojen taustavireenä on usein kaupunkimaisuuden ja maaseutumaisuuden oletettu vastakohtaisuus (Heikkilä 2000).

Ympäristöteemojen näkyvyys uutisoinnissa

Ympäristökysymykset ovat keskeinen ja kasvava kiistelyn aihe maaseutu-uutisoinnissa. Ympäristökiistely on liittynyt erityisesti maa- ja metsätalouteen, mutta myös luonnonsuojeluun ja metsästyksen, maaseudulla asumiseen ja liikenteeseen, ilmasto- ja energiakysymyksiin sekä kaivoskysymyksiin (Alasuutari 2011; Lavonen 2013; Juusola & Muhonen 2018; Jarva 2019; Lyytimäki ym. 2021). Kiistelystä ovat näkyneet sekä ympäristöongelmien aiheuttamisen että ongelmien korjaamisen näkökulmat, kuten muussakin ympäristöuutisoinnissa (Suhonen 1994).

Vuosikymmenien mittaan ympäristöuutisoinnin painopiste on siirtynyt yksittäisistä pistemäisistä kuormituslähteistä hajakuormitukseen (Suhonen 1994). Samalla on tapahtunut siirtymä, jossa maaseudun toimijoita nostetaan entistä näkyvämmiin esiin ongelmien aiheuttajina. Esimerkiksi varhaisessa vesiensuojelukeskustelussa 1900-luvun alussa vesistöjen kuormittajina painotettiin kasvavia kaupunkeja (Laakkonen 1999), 1960-luvun ”ympäristöheräämisen” jälkeen metsäteollisuutta ja viime vuosikymmeninä laajemmin maa- ja metsätaloutta (Suhonen 1994; Jarva 2019).

Maatalous näyttäytyi pitkään luonnollisena ja perinteisenä elinkeinona saastuttavien kaupunkien ja tehtaiden rinnalla. Maatalouden koneellistuminen, tehostuminen ja lisääntyneet ympäristöhaitat ovat aiheuttaneet säröjä mielikuviiin maatalouden luonnollisuudesta. Uutisoinnissa ovat painottuneet peltoviljelyn vesistöjä rehevöittävät päästöt varsinkin 1990-luvun lopulta lähtien (Lyytimäki 2006; 2012). Saaristomerellä myös kalanviljely on ollut näkyvästi esillä rehevöitymistä ja sinileviä koskeneessa uutisoinnissa (Peuhkuri 2004). Karjataloutta ja varsinkin turkistarhausta on kritisoitu vesistökuormituksen ja muiden ympäristöargumenttien lisäksi eettisin eläinsuojelullisin perustein.

Metsätalouteen liittyvässä ympäristöuutisoinnissa painoutuivat 1900-luvun jälkipuoliskolla metsäteollisuuden päästöt erityisesti vesistöihin, kun sittemmin painopiste on siirtynyt metsien käsittelyyn ja puunhakkuun vaikutuksiin erityisesti metsäluonnon monimuotoisuuteen (Suhonen 1994; Kangas ym. 2018). 1990-luvun lopulla uutisoinnissa näkyi vahvasti EU:n Natura 2000 -luonnonsuojeluohjelman toteutusta koskenut kiistely, joka synnytti ja syvensi epäluottamusta metsänomistajien ja ympäristöhallinnon välille (Saaristo 2000). Myös 2000-luvulla kiistely on keskittynyt puunhakkuun ja luonnonsuojelun suhteeseen (Stenius 2022). Viime vuosina metsätaloutta on käsitelty ilmasto vaikutusten ja hiilinielujen ja -varastojen näkökulmasta (Juusola & Muhonen 2018; Ervasti 2019). Metsäkeskustelussa on korostunut taloudellisen ja ekologisen kestävyuden jännitteinen suhde, kun sosio-kulttuuriset kysymykset ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Ilmastonmuutos on ollut 2000-luvulla runsaasti esillä uutisoinnissa. Lavonen (2013) hahmotti tutkielmassaan maaseutudiskursseja Helsingin Sanomien ilmastouutisoinnissa. Hän tunnisti kolme vallitsevaa diskurssia, joista näkyvin korostaa maaseudun mahdollisuuksia erityisesti uusiutuvan energian tuottajana. Maaseutu saastuttajana -diskurssi sen sijaan tuo esiin haja-asutuksen ja yksityisautoilun päästöjä ja kyseenalaistaa maaseutu-asutuksen oikeutusta. Maaseutua puolustava diskurssi painottaa ilmastopolitiikan haitallisia vaikutuksia maaseutualueille. Kaksi vähemmän näkyvillä ollutta Lavosen (2013) tunnistamaa diskurssia korostivat luonnon kunnioittamista ja maalaiselämän vähäpäästöisyyttä sekä maaseutua sään ääri-ilmiöille haavoittuvaisena elinympäristönä. Helsingin Sanomien 2010-luvun alkupuolen maaseutuaiheisiin pääkirjoituksiin keskittyneessä tutkielmassa

Hakoköngäs (2015) toteaa yleisen myönteisen suhtautumisen maaseutua kohtaan ja ympäristökysymyksiin liittyneen kriittisten näkökulmien esiin nousun.

Kaiken kaikkiaan maaseutuun liittyvässä ympäristöuutisoinnissa on tutkimusten perusteella tapahtunut vuosikymmenien mittaan siirtymä luonnonvarojen hyödyntämistä ja luonnon hyväksikäyttöä luonnollistavasta kerronnasta luonnonsuojelun ja ympäristöpolitiikan tavoitteita ja toteuttamista painottavaan kerrontaan. Kansantaloudellisen näkökulman rinnalle on tullut yksilökeskeisempi ja hyvinvointia painottava näkökulma. Esimerkiksi supikoirista vuosina 1970–2020 käyty sanomalehtikeskustelu ilmentää, miten luonnon hyväksikäyttöä painottava puhetapa on muuttunut luonnonsuojelua sekä terveyttä ja turvallisuutta painottaviin kehystyksiin (Malila 2022).

Keskustelu: syyllisyys oikeudenmukaisuuden ydinteamana

Maaseutuun liittyvässä ympäristöuutisoinnissa on viime vuosikymmeninä asemoitu maa- ja metsätalous ennen muuta ympäristökuormituksen aiheuttajaksi. Tämän asemoinnin rinnalla uutisoinnissa elävät edelleen vahvoina maaseutuun liitetyt perinteisyyden, puhtauden, luonnonmukaisuuden ja alkuperäisyyden mielikuvat. Tämä luo keskusteluun jännitteen, joka korostaa herkästi kokemusta syyllistävistä keskustelusta. Varsinkin maatalouden edustajat kokevat ympäristöuutisoinnin usein syyllistävänä (Kinnunen Mohr ym. 2019). Syyllistämisen kokemus voi syntyä esimerkiksi silloin, kun uutisoinnissa esitetään faktatieto siitä, että maatalouden vesistö päästöt ovat pysyneet suurina, vaikka ympäristöhoitoon on annettu merkittävästi rahallista tukea osana kansallisia ja EU:n maataloustukia. Syyllistämisestä syyttämistä voidaan käyttää myös retorisenä keinona, jolla pyritään vaimentamaan esitetyjä muutosvaatimuksia tai suojautumaan julkiselta kritiikiltä (Lyytimäki & Pihkala 2021).

Mielikuvaa syyllistävistä keskustelusta voimistaa se, että maaseututoimijoiden roolit ympäristöhyötyjen ja -ratkaisujen tuottajina ovat olleet ympäristökeskustelussa näkyvillä vähemmän kuin ongelmien aiheuttamisen teemat. Uutisointiin sisältyvä ratkaisunäkökulma jää heikosti näkyväksi osin siksi, että otsikoinnissa korostetaan journalistisesti kiinnostavampina pidettyjä ongelman aiheuttamisen teemoja. Ratkaisukeskeisyys on painottunut vain joissakin aihepiireissä, kuten maatilojen biokaasun tuotantomahdollisuuksiin liittyvässä uutisoinnissa (Lyytimäki ym. 2018). Ratkaisunäkökulma on ollut esillä myös maatalouden perinnebiotooppien luonnonhoitoon liittyvässä keskustelussa, jossa laidunnus esitetään keinona ympäristöhyötyjen tuottamiseen. Toisaalta karjatalouden tehostuminen näyttäytyy uutisoinnissa biodiversiteetin uhkana.

Ratkaisijan rooliakin vähemmän ympäristöuutisoinnissa näkyy maaseutu ympäristöhaitoista kärsijänä. Haitoista kärsijän rooli sinänsä on vahvasti läsnä, mutta maaseudun toimijoita ei uutisoinnissa yleensä kuvata ympäristön tilan heikkenemisestä kärsivinä, vaan nykyisestä tai suunnitteilla olevasta ympäristöpolitiikasta kärsivinä. Tämä ilmenee esimerkiksi haja-asutusalueiden liikennettä koskevassa keskustelussa, jossa maaseudulla pitkiä matkoja autoilevien esitetään kärsivän kohtuuttomasti polttoaineveroista ja muista päästövähennyksiin tähtäävistä toimista (Alasuutari & Alasuutari 2011).

Pitkään jatkunut keskustelu niin sanotusta hajajätevesiasetuksesta on toinen esimerkki uutisoinnista, jossa korostuu ympäristönsuojelun maaseudulle aiheuttamat haitat (Lyytimäki 2018, 94–95). Kyseessä oli monipolvinen prosessi, jossa haja-asutusalueiden vakituksille ja vapaa-ajan asukkaille asetettuja vaatimuksia jätevesien puhdistamisesta kritisoitiin kohtuuttoman vaativiksi ja kalliiksi. Alun perin vuonna 2003 voimaan astuneen asetuksen toimeenpanolle myönnettiin lisäaikaa ja säädöspohjaa muutettiin lukuisia kertoja kitkerän julkisen kritiikin saattelemana. Myös luonnonsuojelu-uutisoinnissa maaseudun asukkaille on usein rakennettu roolia ympäristönsuojelun kiristyvistä vaatimuksista ja uusiutuvien luonnonvarojen, kuten puun tai riistan, käyttörajoituksista kärsivinä toimijoina (Saaristo 2000). Tältä osin ympäristökeskustelu uusintaa narratiivia maaseudusta perifeerisenä ja kaupungeille alistaisena vallankäytön kohteena.

Ympäristöhaittojen aiheuttajan, haitoista kärsijän, ympäristöongelmien ratkojan ja ympäristöpolitiikasta kärsijän roolit eivät ole yksiselitteisen tarkkarajaisia ja muuttumattomia. Ne lomittuvat toisiinsa ja näyttäytyvät eri keskusteluissa eri painotuksin. Viime vuosina poliittisiksi tavoitteiksi nostetut ”biotalous”, ”vihreä siirtymä” tai laajemmin ”kestävyysmurros” ja eritoten luonnonvara- ja energiakysymykset niiden osana ovat tuoneet keskusteluun uusia sävyjä (Peltomaa & Kolehmainen 2017; Hyyryläinen ym. 2021). Ongelman aiheuttajan ja ratkaisusta kärsijän roolit ovat esillä varsinkin turpeennoston ja turkistarhauksen kaltaisten elinkeinojen kohdalla, joiden lopettamisvaatimuksia perustellaan ympäristösyillä. Sekä turpeennostoa (Lempinen 2013; Arjoranta ym. 2017) että turkistarhausta (Lempinen 2022) puolustavaa kampanjointia on kritisoitu virheelliseksi ja harhaanjohtavaksi.

Tuulivoimaa koskevassa uutisoinnissa haitoista kärsijöiksi esitetään tyypillisesti voimaloiden vaikutuspiirissä olevat asukkaat, mutta paikalliset maanomistajat esitetään myös merkittäviksi hyödynsaajiksi (Niemi 2018). Kaivoksiin liittyvässä keskustelussa paikalliset asukkaat ja vapaa-ajan asukkaat esitetään haitoista kärsijöinä, mutta toisaalta kaivokset näyttäytyvät myös paikallisia taloudellisia hyötyjä tuovina investointeina (Kangaspunta 2018; Lyytimäki ym. 2021). Harju ja Karvonen (2016) esittävät, että Talvivaaran (nyk. Terrafame) kaivosonnettomuuden kaltaiset uutistapahtumat suuntaavat huomiota tekniikkaan ja luonnonoloihin poliittisten seikkojen sijaan ja rajaavat ongelmien määrittelyä ja ratkaisua teknisten asiantuntijoiden etuoikeudeksi. Mediakäsittely lisää tällöin tietoisuutta kaivostollisuuden ongelmista, mutta siirtää ongelmien käsittelyn pois kansalaisten ja paikallisen toimijuuden vaikutuspiiristä.

Vastakkainasettelut eri tavoin määriteltyjen hyötyjen ja kärsijöiden välillä korostuvat yhteiskunnallisessa keskustelussa osin siksi, että uutisoinnissa ja otsikoinneissa konfliktien ajatellaan lisäävän kerronnan kiinnostavuutta. Myös sosiaalisen median algoritmit suosivat konfliktihakuista, yksinkertaistavaa ja jopa provosoivaa keskustelutyyliä. Esimerkiksi susien ja muiden suurpetojen suojeluun liittyvässä keskustelussa on luotu kärjistyksiä ja vastakkainasetteluita ja pyritty leimaamaan vastapuolta naurunalaiseksi vaikkapa stereotyypeillä verenhimoisista maalaismetsästäjistä ja luonnosta vieraantuneista kaupunkilaishipeistä (Lyytimäki 2018). Susia koskevaa uutisointia on tarkasteltu useissa opinnäytteissä ja tutkimuksissa esimerkiksi susivihan syiden (Lähdesmäki & Ratamäki 2015; Virtanen 2022) ja toimijuuden (Heikka 2000) näkökulmista.

Päätelmät: eväitä 2020-luvun reiluun maaseutuisuuspuheeseen

Tässä katsauksessa käsiteltyjen tutkimusten perusteella ympäristöongelmat ja ympäristöpolitiikka näyttäytyvät julkisessa maaseutukeskustelussa usein kiistelyjen kohteena. Ne esitetään sekä maaseudun taantumisen osasyynä että uusina mahdollisuuksina. Pelkistetyimmillään maaseutu-uutisointi voidaan kiteyttää pessimistisen taantumistarinan ja optimistisen mahdollisuuksien näkökulman ristivedoksi. Eri toimijoiden oikeudenmukainen kohtelu, syällisyys ja kärsijäisyys, voivat tällöin näyttäytyä hyvin eri tavoin, olipa kyse menettelytapojen tai lopputulosten reiluudesta.

Yhteisymmärryksen synnyttäminen ja oikeudenmukaisten ratkaisujen löytäminen on vaikeaa monitahoisessa ja erilleen repivässä digitalisoituvassa keskustelukuluttuurissa (Hyyryläinen & Rynänen 2018). Journalistiset uutisjutut eivät 2020-luvun keskustelussa ole keskustelun päätepiste, vaan median representaatiot uudelleenrakentuvat sosiaalisen median julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa, joissa tietopohjaisetkin argumentit henkilöityvät ja äärevöityvät herkästi.

Erityisesti maatalouteen liittyvän maaseutu-uutisoinnin yhteiskunnallinen näkyvyys on pitkällä aikavälillä heikentynyt. Samalla ympäristökysymykset ovat nousseet maaseutuisuuden nousevaksi teemaksi. Tämän seurauksena maaseutuisuuteen sisältyy yhä useammin vahva kriittinen näkökulma, jossa tuodaan esiin maaseututoimijoita ympäristön

kuormittajina. Mielikuva varsinkin maataloutta kohtuuttomasti syyllistävästä puheesta syntyy herkästi erityisesti silloin, kun tieto merkittävästä ympäristökuormituksista yhdistyy moraalisiin argumentteihin pohjautuviin vaatimuksiin tiettyjen toimialojen tai toimintatapojen rajoittamisesta tai lopettamisesta ja samanaikaiseen kerrontaan taloudellisesti heikossa tilanteessa olevasta maataloudesta.

Faktaväitteiden ja moraaliarvostelmien selkeään erotteluun perustuva kyvykkyys syyllisyyden rakentavaan käsittelyyn on keskeistä 2020-luvun ympäristöoikeudenmukaisuutta edistävissä maaseutupuheessa. Tunnustavan (*recognitive*) oikeudenmukaisuuden edistäminen tarjoaa tähän välineitä (Coolsaet & Néron 2020; Kivimaa ym. 2023). Maaseutukeskustelussa näyttää kuitenkin painottuvan ympäristöoikeudenmukaisuuden proseduraalinen näkökulma, eli kysymys siitä kohtelevatko pyrkimykset ympäristöllisesti kestäväan yhteiskuntaan reilusti maaseudun nykyisiä väestöryhmiä. Keskustelu suuntautuu usein taaksepäin, jolloin ympäristönsuojelu näyttyy uudenlaisena kehitystä kahlitsevana lenkinä maaseutumurrosten pitkässä ketjussa eikä niinkään esimerkiksi investointien ja uudistumisen mahdollisuutena.

Kokemukset keskustelun syyllistäväydestä voivat olla kokijalleen tosia, vaikka ympäristökysymyksiin liittyvää maaseutu-uutisointia ei kokonaisuudessaan ole perusteltua pitää syyllistävänä. Ensinnäkin ympäristönsuojelun edistämiseksi tehtyjen toimien riittämättömyyden tai merkittävän ympäristökuormituksen jatkumisen toteaminen ei itsessään ole syyllistämistä silloinkaan, kun esitettyihin faktaväitteisiin liittyy perusteltuja vaatimuksia nykytoiminnan muuttamisesta. Syyllistävää sävyä voi kuitenkin löytyä uutisointiin liittyvässä mielipidekirjoittelussa ja erityisesti verkkokommentoinnissa ja sosiaalisen median keskusteluissa. Jatkotutkimukselle kiinnostava kysymys onkin se, mistä kokemukset valtamedian syyllistävästä puhetavasta oikeastaan kumpuavat. Painotetaanko mediakeskustelussa joidenkin toimijoiden etuja liiallisesti tai väheksytäänkö toisten kärsimiä haittoja perusteettomasti? Syntykö julkisista keskusteluista riittävä ymmärrys siitä, miten ympäristönsuojelun toteuttaminen tai toteuttamatta jättäminen vaikuttaa pitkällä aikajänteellä? Onko syyllistyminen seurausta siitä, että mahdollisuuksiin toimia toisin ei syystä tai toisesta kyetä tarttumaan?

Toisaalta julkinen keskustelu maaseudusta on kokonaisuudessaan monimuotoista ja vastakkaisiakin puhetapoja sisältävää. Varsinkin otsikkojen takana maaseutuisuus näkyy sekä ympäristöongelmien aiheuttamisen että ratkaisemisen näkökulmista. Tarvetta nykyistä näkyvämmälle tulevaisuuteen suuntautuvalle, ratkaisukeskeiselle ja kaikki oleelliset huolenaiheet huomioivalle julkiselle maaseutupuheelle näyttäisi olevan olemassa. Tutkimuksen haasteena on löytää keinoja tällaisen rakentavalla ja jopa myönteisellä tavalla kriittisen keskustelukulttuurin tukemiselle. Kyse on pelkkää journalismia laajemmin siitä, millaiset yhteiskunnalliset rakenteet ohjaavat eri osapuolia kaivautumaan syyllistämisen poteroihin. Ennen muuta eteenpäin vievän maaseutuisuuspuheen pitää auttaa tunnistamaan millä tavoin nykyinen maaseudun murros voi tarjota uusia kestäviä mahdollisuuksia toimijoiden hyödynnettäväksi.

Lähteet

- Alasuutari, P. (2011) Mielikuvien muutos ja pysyvyys: Maaseutukäsite suomalaislehdissä 2000-luvulla. *Maaseudun Uusi Aika* 19(1) 17–32. <http://www.mua-lehti.fi/wp-content/uploads/2018/02/MUA_2011_1_a_Alasuutari.pdf>.
- Alasuutari, P. (2019) *Laadullinen tutkimus 2.0*. 5. painos. Vastapaino, Tampere.
- Alasuutari, P. & Alasuutari, E. (2011) Maaseudun merkitykset suomalaisessa julkisessa keskustelussa. Diskurssianalyttinen tarkastelu. Sitran selvityksiä 50. Sitra, Helsinki. <<https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/02/SelvityksiC3A42050.pdf>>.
- Arjoranta, J., Hirsjärvi, I., Kovala, U., Saresma, T. & Ruotsalainen, M. (2017) Turvetta tupaan: faktat, valheet ja affektiivinen vastaanotto Turveinfo-mainoskampanjassa. *Media & Viestintä* 40(3–4) 76–99. <https://doi.org/10.23983/mv.67795>
- Blue, G., Bronson, K. & Lajoie-O'Malley, A. (2021) Beyond distribution and participation: A scoping review

- to advance a comprehensive environmental justice framework for impact assessment. *Environmental Impact Assessment Review* 90: 106607. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2021.106607>.
- Byckling, A. (2005) Rantaniityltä neljän ruuhkaan. Mainosten maaseutu, kaupunki ja jotain siltä väliltä. Teoksessa Löytty, O. (toim.) *Rajajylityksiä. Tutkimusreittejä toiseuden tuolle puolelle* 103–122. Gaudeamus, Helsinki.
- Coolsaet, B. & Néron, P.-Y. (2020) Recognition and environmental justice. Teoksessa Coolsaet, B. (toim.) *Environmental Justice* 52–63. Routledge, Lontoo.
- Ervasti, A. (2019) *Metsien hiilinielut ja kestävä kehitys: sisällönanalyysi lehtiartikkeleissa käydyistä uutisoinnista metsien hiilinieluista ja metsien käytöstä kestävä kehityksen näkökulmasta*. Kandidaatintutkielma, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:juyu-201906193319>>.
- Hakoköngäs, A. (2015) *Suomalainen maatalous Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa vuosina 2010–2014*. Opinnäyte, Seinäjoen ammattikorkeakoulu. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015121320482>>.
- Harju, A. & Karvonen, E. (2016) Lipeä yllätti Talvivaaran: Onnettomuuden narratiivi ja onnettomuuskehys kaivoskirjoittelussa. *Media & Viestintä* 39(3) 184–208. <https://doi.org/10.23983/mv.61420>
- Heikka, M. (2000) *Kultakutrin ja Punahilkkan painajaiset painomusteissa: karhuja, susia ja petokeskustelun toimijoita sanomalehti Keski-suomalaisessa*. Pro gradu, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Heikkilä, H. (2000) ”Maaseutu tyhjenee, maalaisuus jää”. Tuotteistettuja kuvia maataloudesta ja maaseudusta mediassa. Teoksessa Salo, R., Katriina, S. & Seppälä, A. (toim.) *Maaseudun ympäristöarvojen tuotteistaminen: kenellä valta ja vastuu?* 20–29. Maatalouden tutkimuskeskuksen julkaisuja A 72. Maatalouden tutkimuskeskus, Jokioinen.
- Hyyryläinen, T., Helenius, J., Schmidt-Thomé, K., Jumppanen, A. & Rantanen, M. (2021) Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus osana kestävyysmuutosta. *Maaseutututkimus* 29 165–177. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.112891>
- Hyyryläinen, T. & Ryyänen, T. (2018) Maaseutukuvat ja -mielikuvat maaseudun kehittämisessä. *Maaseudun Unsi Aika* 26(2–3) 24–38. <<http://www.mua-lehti.fi/wp-content/uploads/2018/10/hyyrylainen-ja-ryynanen.pdf>>.
- Hyyryläinen, T. & Schmidt-Thomé, K. (2021) Maaseutu isossa kuvassa. *Maaseutututkimus* 29 7–11. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.112884>
- Ikonen, H.-M. (2010) Muutu ihmiseksi, joka olet: Maalla-lehti jälkimodernin työntekijän ja paikan kuvaajana. *Alue ja Ympäristö* 39(2) 39–52. <<https://aluejymparisto.journal.fi/article/view/64477>>.
- Jarva, P. (2019) *Puhdas suomalainen maatalous: Maatalouden ympäristökeskustelun kehittäminen Helsingin Sanomissa ja Maaseudun Tulevaisuudessa*. Pro gradu, Sosiaalitieteiden laitos, Helsingin yliopisto. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201904181710>>.
- Jumppanen, A. & Suutari, T. (2013) Pelon ja toiseuden maaseutu – Maaseudun toiseuden rakentuminen Kuutamonaati-elokuvassa. *Maaseudun Unsi Aika* 21(1) 18–29. <http://www.mua-lehti.fi/arkisto/1-13/MUA_2013_1_a_Jumppanen.pdf>.
- Juusola, A. & Muhonen, H. (2018) *Kiistaa meidän metsistämme: kehysanalyysi lufu-asetuksen ympärillä käydyistä mediakeskustelusta Maaseudun Tulevaisuudessa ja Yleisradiossa*. Pro gradu, Kieli- ja viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:juyu-201803211789>>.
- Kaljonen, M., Karttunen, K. & Kortetmäki, T. (toim.) (2022) Reilu ruokamurros. Polkuja kestäväan ja oikeudenmukaiseen ruokajärjestelmään. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 38/2022. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. <<http://hdl.handle.net/10138/349713>>.
- Kangas, H.-L., Lyytimäki, J., Saarela, S.-R. & Primmer, E. (2018) Burning roots: Stakeholder arguments and media representations on the sustainability of tree stump extraction in Finland. *Biomass and Bioenergy* 118 65–73. <https://doi.org/10.1016/j.biombioe.2018.08.006>
- Kangaspunta, V. (2018) Julkinen kaivoskeskustelu diskursiivisena välienselvittelynä: Tarkastelussa verkkouutisten ja verkon lukijakommenttien diskursiiviset legitimaatiostrategiat osana Talvivaaran legitimaatiokamppailua. *Alue ja Ympäristö* 47(1) 79–103. <https://doi.org/10.30663/ay.65574>
- Karvonen, E. (2000) Myyttinen maaseutu on yhteisöllinen takapajula – median stereotyyppisen maaseutukuvan tarkastelua. Teoksessa Salo, R., Soini, K. & Seppälä, A. (toim.) *Maaseudun ympäristöarvojen tuotteistaminen – kenellä valta ja vastuu?* 30–39. Maatalouden tutkimuskeskuksen julkaisuja, Sarja A 72. Maatalouden tutkimuskeskus, Jokioinen.
- Kattilakoski, M., Husberg, A., Kuhmonen, H.-M., Rutanen, J., Vihinen, H., Töyli, P., Lukkari, T., Osmonen, E., Väre, T. & Åström, C. (2021) Ajassa uudistuva maaseutu: Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2021–2027. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2021:12. Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-382-4>>.
- Kinnunen Mohr, K., Ala-Kurikka, I. & Hokkanen, L. (2019) Yhdessä kokeillen -hankkeen loppuraportti. Maa- ja metsätalousministeriö, KasKas Finland, Demos Helsinki, Helsinki. <https://demoshelsinki.fi/wp-content/uploads/2019/09/yhdessa_kokeillen_hankkeen_loppuraportti.pdf>.
- Kivimaa, P., Heikkinen, M., Huttunen, S., Jaakkola, J.J.K., Juhola, S., Juntunen, S., Kaljonen, M., Käyhkö, J., Leino, M., Loivaranta T., Lundberg, P., Lähtenmäki-Uutela, A., Näkkäläjärvi, K., Sivonen, M.H. & Vainio, A. (2023)

- Ilmastopoliitikan oikeudenmukaisuuden arviointi. Suomen ilmastopaneelin raportti 1/2023.
- Laakkonen, S. (1999) *Harmaat aallot: ympäristönsuojelun tulo Suomeen*. Suomen historiallinen seura, Helsinki.
- Lavonen, E. (2013) *Maaseutu sanomalehtien ilmastonmuutoskirjoituksissa*. Pro gradu, Geotieteiden ja maantieteen laitos, Helsingin yliopisto. <<https://ethesis.helsinki.fi/repository/handle/10138.1/2802>>.
- Leinamo, K. & Voutilainen, O. (2017) *Maaseutu sanomalehdissä. Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien maaseutukuva vuosina 1994 ja 2015*. Levón-instituutin julkaisuja 142. Vaasan yliopisto, Vaasa. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-755-2>>.
- Lempinen, H. (2013) ”Jos se ei riitä, siitä riidellään”: Energiaturvallisuuden kieli ja kuvakieli turve-energian markkina-argumentteina. *Alue ja Ympäristö*, 42(2) 53–63. <<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64786>>.
- Lempinen, H. (2017) ”Suo siellä, vetelät housussa täällä”. *Alue ja Ympäristö* 46(1) 40–45. <<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64906>>.
- Lempinen, H. (2022) Turkistarhausta koskevaa yhteiskunnallista keskustelua herättelemässä. *Media & Viestintä* 45(2) 72–81. <https://doi.org/10.23983/mv.120280>
- Lowery, B., Dagevos, J., Chuenpagdee, R. & Vodden, K. (2020) Storytelling for sustainable development in rural communities: An alternative approach. *Sustainable Development* 28(6) 1813–1826. <https://doi.org/10.1002/sd.2124>
- Lyytimäki, J. (2006) *Vesistöjen rehevöityminen sanomalehtien uutisoinnissa*. Suomen ympäristö, Ympäristönsuojelu 7/2006. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. <<http://hdl.handle.net/10138/38765>>.
- Lyytimäki, J. (2012) Gone with the wind? Newspaper discourse of eutrophication and blue-green algae blooms in Finland. *Water and Environment Journal* 26(3) 405–414. <https://doi.org/10.1111/j.1747-6593.2011.00301.x>
- Lyytimäki, J. (2018) *Huumori ympäristönsuojelussa*. Suomen ympäristökeskuksen julkaisuja 3. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. <<http://hdl.handle.net/10138/234633>>.
- Lyytimäki, J., Nygrén, N.A., Pulkka, A. & Rantala, S. (2018) Energy transition looming behind the headlines? Newspaper coverage of biogas production in Finland. *Energy, Sustainability and Society* 8 15. <https://doi.org/10.1186/s13705-018-0158-z>
- Lyytimäki, J., Benighaus, L., Gómez, J., Benighaus, C., Kauppi, S., Kotilainen, J.M., Mononen, T. & del Rio, V. (2021) Mining in the newspapers: Local and regional media representations of mineral exploration and mining in Finland, Germany and Spain. *Mining, Metallurgy & Exploration* 38(5) 1831–1843. <https://doi.org/10.1007/s42461-021-00453-4>
- Lyytimäki, J. & Pihkala, P. (2021) Pitääkö vaieta, saako syyllistää? Tutkijan aseoituminen kestävyysviestinnässä. *Alue ja Ympäristö* 50(2) 186–192. <https://doi.org/10.30663/ay.107704>
- Lähdesmäki, H. & Ratamäki, O. (2015) Kykenemmekö luopumaan susifetisistä? – Kriittinen luenta suomalaisesta sushistoriasta. Teoksessa: Hiedanpää, J. & Ratamäki, O. (toim.) *Suden kanssa* 16–41. Lapland University Press, Rovaniemi. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-981-0>>.
- Malila, V. (2022) Ongelmaelämyyden monet ja muuttuvat määrittelyt: Kehysanalyysi sanomalehtien supikoira kirjoituksista. *Alue ja Ympäristö* 51(1) 164–184. <https://doi.org/10.30663/ay.113893>
- Malmsten, J. (2004) Maaseutu mediassa. *Maaseudun Uusi Aika* 8(1) 5–19.
- Neumayer, E. (2003) *Strong versus weak sustainability*. Edward Elgar, Cheltenham.
- Niemi, H. (2018) *Tunteisiin vetoava retoriikka Pohjanmaan tuulivoimakeskusteluissa*. Pro gradu, Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö, Vaasan yliopisto. <<https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/9423>>.
- Peltomaa, J. & Kolehmainen, J. (2017) Ten years of bioeconomy in the Finnish media. *Alue ja Ympäristö* 46(2) 57–63. <<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/68856>>.
- Peuhkuri, T. (2004) *Tiedon rooli ympäristökonfliktissa: keskustelu Saaristomeren rehevöitymisestä ja kalankasvatuksesta*. Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, Scripta lingua Fennica edita 220. Turun yliopisto, Turku.
- Rantanen, M. (2021) Monipaikkaisten asukkaiden toimijuuden representaatiot yhteiskunnallisen muutoksen välineenä. *Maaseutututkimus* 29 131–163. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.112890>
- Saaristo, K. (2000) *Avoimien asiointitilaisuuksien ympäristökykyinen ja monimuotoinen ekspertisi*. Jyväskylän yliopiston nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 66. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Saastamoinen, U., Vikström, S., Helminen, V., Lyytimäki, J., Nurmio, K., Nyberg, E. & Rantala, S. (2022) The limits of spatial data? Sense-making within the development and different uses of Finnish urban-rural classification. *Land Use Policy* 120 106231. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2022.106231>
- Sirviö, H. (2015) Syrjäseutujen liian helppo elämä? Hyvinvointivaltio Veikko Huovisen satiireissa. *Alue ja Ympäristö* 44(1) 45–59. <<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64834>>.
- Stenius, M. (2022) *Metsäballituksen vastuullisuuskuvan rakentuminen - hakkeiden legitimointi julkisissa keskusteluissa: Diskursianalyysi*. Pro gradu, Johtamisen ja talouden tiedekunta, Tampereen yliopisto. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202204022956>>.
- Suhonen, P. (1994) *Mediat, me ja ympäristö*. Hanki ja Jää, Helsinki.
- Säynäjäkangas, J. & Kellokumpu, V. (2020). Biotalous vai kuitupuukapitalismia? *Politiikasta.fi-verkkolehti* 14.10.2020. <<https://politiikasta.fi/biotalous-vai-kuitupuukapitalismia/>>.

- Tani, S. (1995) Elokuvienv maaseutu suomalaisena mielenmaisemana. *Maaseudun Uusi Aika* 3(2) 38–47.
- Tuohiluoma, A. (2023) ”Maaseutu on hyötynyt enemmän koronasta kuin poliitikoista”: *Kamppailu maaseudun merkityksistä suomalaisissa uutismedioissa vuosina 2016 ja 2021*. Pro gradu, Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö, Vaasan yliopisto. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202301205008>>.
- Vepsäläinen, M. & Pitkänen, K. (2010) Second home countryside. Representations of the rural in Finnish popular discourses. *Journal of Rural Studies* 26(2) 194–204. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2009.07.002>
- Virtanen, S. (2022) *Susihän syyt Suomessa vuonna 2021: katsaus Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleihin 1.7–31.12.2021*. Opinnäytetyö, Poliisiammattikorkeakoulu. <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202202172561>>.